

Boekbesprekingen

Hugo De Ridder

GEEN WINNAARS IN DE WETSTRAAT

Davidfonds, Leuven, 1986. 275 p.

De politiek van vandaag is de geschiedenis van morgen. Dit is natuurlijk geen verbazingwekkende uitspraak, maar het is wel opvallend dat tegenwoordig alles vrij snel gaat. Geschiedschrijvers gaan al aan het werk terwijl de gebeurtenissen die ze beschrijven nog nacirkelen. De geschiedenis wordt thans erg jong opgediend en niet enkel door academisch geschoolde historici maar door allerlei geïnteresseerde types, waaronder de journalisten zeker niet de minst talrijke zijn. Het graven in een erg recent verleden brengt vaak interessante maar daarom nog geen revelerende literatuur op. Het gebeurt ook niet zelden dat de ijverige auteur na korte tijd reeds moet vaststellen dat zijn verhaal achterhaald is, dat het bijgevolg moet herschreven worden.

Zeggen dat het boek van De Ridder generaties zal overleven zou duidelijk een overdrijving zijn, maar de bewering dat hier een sterk verhaal wordt gepresenteerd zal wel menig lezer kunnen onderschrijven.

Eigenlijk gaat het om meerdere verhalen, want De Ridder ontrafelde drie politieke dossiers: de SP en het NAVO-dubbelbesluit van 1979, de regeringscrisis van 1981 en de strijd om de index en tenslotte de rakettenstrijd binnen de CVP in 1984-1985.

Opmerkelijk is vooreerst de methode die de auteur heeft aangewend om achter de waarheid te komen. Natuurlijk is hij als Wetstraatjournalist van De Standaard een bevoorrechte getuige. In hoofde van zijn beroep beschikte hij dus al over heel wat informatie. Voor de ontbrekende delen heeft hij zich echter onmiddellijk tot de hoofdacteurs gewend. Het is een methode die soms wettrouwig wordt bekeken. Sommigen vrezen subjectieve geschiedschrijving, die niet DE waarheid, maar ieders waarheid achterhaalt. Het is hier niet de plaats om zich in dit debat tussen voor- en tegenstanders van de interviewmethode te mengen. Naar aanleiding van De Nieuwe Orde is daar één en ander over gezegd en geschreven. Het staat vast dat een verstandig gebruik van het interview zeer waardevolle informatie kan opleveren. Hugo De Ridder levert hiervan een onbetwistbaar bewijs.

Opvallend is de openhartigheid waarmee sommige politici hun ervaringen hebben verteld. Soms kreeg De Ridder zelfs strikt vertrouwelijke documenten ter inzage. Telkens confronteerde hij de versie van de ene met de versie van de andere. Op de lange duur kreeg de auteur de stukjes van de puzzel bij mekaar. Het beeld dat daaruit tevoorschijn komt is vaak onthullend, zeker voor

de doorsnee lezer, die nauwelijks iets afweet van wat zich achter de schermen allemaal afspeelt. Voor deze lezer is het boek op de eerste plaats bedoeld. Wie het boek zal gelezen hebben - en elkeen voelt dat wij lectuur sterk aanprijzen - zal ongetwijfeld met een bittere nasmaak blijven zitten. Sommige vaststellingen en besluiten zijn immers niet zo hoopverwekkend.

Eén enkel citaat zal volstaan om dit te illustreren. Het citaat heeft betrekking op het raketdossier en houdt o.m. voor de duizenden vredesmilitanten een verschrikkelijke conclusie in: "Het is mijn opvatting dat tegen de precisie van de NAVO-voorbereiding, gesteund door het Belgische militaire en diplomatieke establishment, het geïmproviseerde van de besluitvorming in de Wetstraat het steeds zal moeten afleggen. De plaatsing van de kernraketten in België was voorzien op 15 maart. Met de nauwkeurigheid van een klokwerk zijn zij op 15 maart in Florennes neergestreken. En al het woerdengeweld van sociale en andere organisaties, van honderdduizenden betogers, opgeroepen door de vredesbeweging, hebben daar niets aan kunnen veranderen, omdat zij primo niet rechtstreeks bij de echte besluitvorming betrokken waren en er nauwelijks invloed hebben op gehad en secundo omdat in de politiek het overleven van een regering en het bereiken van een consensus binnen de coalitie altijd veel belangrijker is dan de opinie van de buitenstaanders."

Men kan het terzake met De Ridder eens zijn of niet - o.i. is zijn interpretatie niet helemaal de juiste -, feiten blijven echter feiten: de raketten staan er.

Waar De Ridder het ongetwijfeld bij het rechte eind heeft, is daar

waar hij inzake militaire aangelegenheden de totale afwezigheid van democratie vaststelt. Hij toont eigenlijk duidelijk aan dat het NATO-apparaat hoegenaamd geen rekening wenst te houden met de mening van wat "buitenstaanders" wordt genoemd. Meer zelfs, de beleidsmakers deinzen er niet voor terug de grofste middelen te gebruiken. Alsof we dit al niet langer wisten, zal elk verstandig lezer opmerken. Inderdaad: liegen en bedriegen behoren tot de gewone politieke geplogenheden. Maar in onderhavig geval komt het maar al te duidelijk aan de oppervlakte. Ministers houden blijkbaar ook heel wat voor mekaar verborgen. In het raketdossier waren overigens zo weinigen vertrouwd met de materie dat het voor handige jongens als Simonet niet moeilijk was om de hele goegemeente beet te nemen. Simonet is achteraf geen Secretaris-Generaal van de NATO geworden - Tindemans evenmin - maar hij is wel uitgekomen voor wat hij is: een verstokte liberaal. Dit neemt niet weg dat anderen wel bij de Socialistische Partij zijn gebleven en destijds als objectieve bondgenoten van de Brusselse politicus-zakenman konden beschouwd worden. Het NAVO-dubbelbesluit werd immers door de socialisten goedgekeurd. Hoe dat bij de SP precies in zijn werk is gegaan, vertelt De Ridder in geuren en kleuren. Tot wat het zogenaamde politieke realisme kan leiden is daarmee ook al aangetoond. Claes, die zich altijd een vertegenwoordiger van deze stroming heeft getoond, verklaarde enkele jaren na het dramatisch besluit van zijn partij, dat hij zich in feite vergist had en dat hij niet had beseft hoe diep de vredesgedachte in Vlaanderen wel leefde. Het is al meer gebeurd dat machthebbers

onderhuidse bewegingen in de samenleving niet waarnemen en de mobiliserende kracht van sommige thema's onderschatten. Ook dat is een vaststelling die uit het boek van De Ridder nog maar eens duidelijk blijkt.

Dat politiek vaak leugenachtig is, is al eerder komen vast te staan. Dat politiek ongenadig is, dat er in de politiek nauwelijks plaats is voor vriendschap - er zijn geen vrienden, zegt De Ridder - klinkt ook niet al te vrolijk. Toch vernemen we van De Ridder dat er ook politici zijn die soms morele en humane argumenten in hun redenering en gedrag opnemen. Sodoma en Gomora hoeven dus nog niet verwoest te worden. Er is nog hoop. En daarmee kunnen we dan toch de kater doorspoelen, waar we na de rakettenzaak en na lectuur van dit boek mee geplaagd zaten.

Wat er ook van zij, De Ridder heeft met "Geen winnaars in de Wetstraat" een erg interessant document

afgeleverd. Sommige conclusies van de auteur zijn misschien wat zwak en enkele persoonlijke mijmeringen had hij best achterwege gelaten. Ook is hij wellicht wat te zachtvaardig geweest voor sommige politici. Tindemans en Swaelen komen o.i. iets te mooi uit het verhaal. Zou dit iets te maken hebben met de CVP-aanhankelijkheid van De Ridder zelf of met zijn lidmaatschap van de Dinsdagavondclub - een select CVP-gezelschap, dat als een soort kleine loge vergadert -? Of misschien is de journalist te veel vertrouwd geraakt met sommige politici, misschien is er zelfs een soort vriendschap gegroeid tussen hem en die anderen. Dat zullen we dan maar het risico van het vak noemen: ontdekken dat politici ook mensen zijn, soms leuk, soms vervelend, maar bovenal betrokken in een spel met macht als inzet. En daarover gaat dit boek uiteindelijk. Wij prijzen de lectuur ervan ten sterkste aan.

R. De Preter

**RICARDO, MARX, SRAFFA.
The Langston Memorial Volume.
London, Verso, 1984.**

Dit boek, opgedragen aan R. Langston, bevat een reeks diepgravende essays die de neomarxistische replek incorporeren het denken van Sraffa en navolgers (vooral dan Steedman). De vraag naar de relatie tussen waarden en prijzen (het zgn. transformatieprobleem) staat op de voorgrond. Zoals bekend

was uit Sraffa's basiswerk (Production of commodities by means of commodities) door navolgers de conclusie getrokken dat de "omweg" via waarden overbodig was en mystifiërend werkte. Ook werd gewezen op logische inconsistenties en moeilijkheden bij joint production (meerdere processen leveren eenzelfde pro-

dukt op, bij één proces worden meerdere produkten gelijktijdig geproduceerd), als de eenvoudige arbeidsleer werd aangehouden (Morishima, Steedman).

De "internationale" schare auteurs uit dit boek (E. Mandel, R. Langston, E. Farjoun, A. Shaikh, H.G. Romero, P. Giussano, P. Salama, J. Albaracín, S. Savran en A. Freeman) betoogt nu dat Sraffa's uitgangspunten te beperkend zijn voor een efficiënte beschrijving van het kapitalistisch stelsel. Tevens zouden methodologische en logische contradicties in een meer dynamische visie eerder de sraffaanse economie treffen dan wel de marxistische. Terwijl na deze bundel de eerste bewering (te restrictieve hypothesen) zonder meer bewezen lijkt, zijn de aanspraken en ambitie van de tweede bewering met minder overtuiging bevestigd. O.i. is nog niet aangetoond dat het neomarxistisch paradigma nu uitgebouwd kan worden tot een consistent geheel van vruchtbare niet-tegenstrijdige beweringen. De kritiek uit het boek op de beperkingen van de neosraffanen is dus gerechtvaardigd, het alternatief roept oude en nieuwe vragen op. (Zie bvb. Freemans waardencalculatie, p. 242, die naderhand nog moet aangepast worden, of Shaikhs voorstel, p. 49, e.v.)

Sraffa's constructie wordt verweten de distributieve en dynamische componenten van het waarderings- en prijsvormingsproces te verwaarlozen. Hierbij komt zijn veronderstelling van constante schaalopbrengsten onder hevige kritiek te staan (o.a. bij J. Albarracín). Tegelijkertijd wordt ook de eenvoudige winstvoet bekritiseerd. De vraag blijft of de marxistische constructie niet in hetzelfde bedje ziek blijft, al wordt dit door de auteurs van dit boek ontkend. Het essay van Giussano

lijkt ons het helderst in zijn kritiek. Savran synthetiseert de weerlegging van de negatieve arbeidswaarden. De relatie tussen waarden en prijzen blijft voor ons mistig beschreven door Langston, Farjoun en Shaikh. Mandel behandelt de rol van de goudsector in het transformatieprobleem, voor ons een ietwat voorbarige en secundaire uitwerking. Het is duidelijk dat het debat over het transformatieprobleem - de relatie waarden/prijzen - ook voor marxistische economen ver van opgelost is en dat de discussie hierover, misschien in een iets globalere context, verder moet gaan. Mandel wijst in zijn inleiding duidelijk en terecht op de onderlinge verschillen binnen het marxistische kamp.

Uit het debat tussen neomarxisten en neosraffanen blijkt nogmaals dat de louter mathematische structuren (bvb. rond de negatieve arbeidswaarden) slechts zin krijgen in globale theorieën. Concepten en theorieën moeten op hun globale merites beoordeeld worden en misschien zullen eerder dan economen wetenschapsfilosofen en sociale wetenschappers hier een beslissende bijdrage kunnen leveren.

Het boek is een must voor al wie de recente neomarxistische kritiek op het postsraffaanse denken wil leren kennen. De kernargumenten krijgen uiteraard een mathematische formulering, maar de basishypothesen en kritiek zijn toegankelijk voor de geïnteresseerde niet-formeel geschoolde lezer. (Voor de historici: Ricardo zelf komt slechts ter sprake via de (post)-sraffaanse formuleringen; zoals uit de bespreking blijkt behandelt het boek de recentste ontwikkelingen in de economische theorievorming en is het allesbehalve een boek over de "historische" bindingen tussen bvb. Ricardo en Marx).

Robert Stallaerts